

Código de Ética

del Poder Judicial del Estado de Chiapas

**LEKIL MANTAL YU'UN J-ABTELETIK TA MUK TA NA
CHAPANEL K'OP TA JLUMALTIK CHIAPAS.**

CÓDIGO DE ÉTICA DEL PODER JUDICIAL DEL ESTADO DE CHIAPAS

Traducción en lengua Tsotsil Región Altos

LEKIL MANTAL YU'UN J-ABTELETIK TA MUK' TA NA CHAPANEL K'OP TA JLUMALTIK CHIAPAS.

SBA A'YEJ

Sk'oplal ta skotol

Sba mantal.- Butik chtun li vun li'i. Li mantaletik ti li' tsi'babile, ja'me ya'yejal skotol ti lekil mantal xchuik lekil k'op a'yejetik ta sventa lek tspas yabtelik ti j-abteletik ti boch'o ta xkoltavanik ta chapanvaneje xchiuk ti bankilal jchapavanejetik ta muk'ul snail chapanel k'op ta jlumaltik Chiapase. Ti k'usi ts'ibabil ta vun ti lekil k'op a'yeje, ja' me sts'ak svunal mantalil sjunlej ti j-abteletik ta smuk'ul snail chapanel k'op ta jlumaltik Chiapas xchiuk ti yantik mantalil ti ja' te chal ti k'usi lekil abtel tspasik li bo'ch'o chapanvanel yabtele.

Xchibal mantal.- Ya'ybel smelol sk'oplal ti svunal mantale.

- I. Svunal mantal: ja' svunal li lekil mantal yu'un ti lek yutsil a-btel ta snail chapanej k'op ta jlumaltik Chiapas.
- II. A-btelil ta sventa xchajpanel k'op: ja' ti spasel ya'btelal xchapanel k'opetik xchi'uk ti ku'sitik a'btelil ta spasik ti vinik antsetik j-abteletik ta jujun snail chapanel k'opetik.
- III. Viniketik xchi'uk antsetik jchapavanejetik: ja' me li bo'chotik ti yi'choj ya-btelik xchapanel k'opetik ta jujun lumetik, xchi'uk ti jchapavanejetik ta biktal lumetik, tsa'kalik me scotolik ta muk'ul snail chapanel k'op ta jlumaltik Chiapas.

- IV. J-abteletik chak`ik chapanel k`opetik: ja` li bankilaletik yu`un li smu`kta na chapanel k`op, ta sventa ta slekilal yutsilal o`ntonil jteklumal, snail koltavanej ta xchapanel k`op; muk`ul bankilaletik, jchapanvanej k`op koltavanejetik, ta skotol jujun snail te a-btelil yu`un xchapanel k`opetik, me mu`k o bi`kit ti yabtelike.
- V. J-abteletik ta xchapanel k`op: ja` me ti jujun snail chapanel k`op me mu`k me bi`kit ti yabtelike tsakalik ta muk`ul snail chapanel ta jlumaltik, jech ts`ibabil ta svaklajunebal mantal yu`un li svunal lekil a-btel ta smuk`ul snail chapanel k`op ta jlumaltik Chiapase.
- VI. J-abteletik ti chkoltavanik ta chapanel k`opetik: ja` skotol li boch`o cha`kik chapanel xchi`uk ta skoltael yich`el ta muk`ul jlumaltik sventa xchapanel k`op, te la me tsakalik ta muk`ul snail chapanel k`op,
- VII. Jmuk`ultik yu`un chajpanel k`op: Ja` me te muk`ul snail chajpanel ta jlumaltik Chiapas.
- VIII. K`usi lek ta pasel : jech li k`usi ts`ibabil ta lajuneb mantal ta svunal lekil k`op a`yej; ja` me ti lekil mantal sventa lekil xkuxlejal vinik ants yu`un ti jech lek oy ti slumale.
- IX. Slekil jol o`ntonil sventa ti lekil kuxlejale: jech ti k`usi te ts`ibabil ta lajuneb mantal ta svunal lekil k`op a`yej; ja` me ti slekil yutsilal snopubil ku`untik ta ko`ntontik ta jkotoltik, skotol ti k`usitik lek ta pasel, ti k`usi lek no nopel xchi`uk ti k`usi lek ta a`yel ta slekil yutsil jkuxlejaltik.

Yoxibal mantal.- k`usi stu ti mantal li`i. Li mantal li` ja` ti lekil k`op a`yeje ja` me sventa:

- I. Ja` sventa yake`l yip s-tsatsal stalel xkuxlejal ti j-abteletik sventa li b`ochotik nitilik ta snail li mu`kta na chapanel ta jlumaltike yu`un jech lek tspas y lek xlo`k li ya-btelike, xchi`uk yak`el ta na`el ti jechuk lek x-abtejik ta sk`elik ti xkcuxlejal jujunike ja`ti lek tspasik li chapanvanej o me k`usiuk yan a-btelal tspasik li bu oyike, ti oyuk ta yo`ntonik ti

k`usi lek no`ox ta spasele, ti lek batuk skotol ti k`usi tspasik ti bu tso`bol ch-abtej chapanvanike.

- II. Yak`el ta k`elex ti lekil a-btelal xchiuk a`kel ta na`el ya`yejal li lekil snopubil li k`usi tspasik ta ya-btelik yu`un jech ta slekil yo`ntonik ta x-a-btejik yu`un ja`jech noxtok chilik li jteklumaletic ti lekil vinik ants ti lek yo`ntonik tspasik batel li chapanele jech o xal ti lek ch-bat jkuxlejal ta jkotoltik.
- III. Jkoltavanej ta spasel ti lekil a-btel ti ta skotol yo`nton tspas li ya-btelik vinik ants sventa lekil cuxlejal ta skotol jteklumaletic, ma`uk no`ox li bo`cho nitilik ta snail li muk`ta na chapanele.

Xchanibal mantal.- Sna`el xchi`uk sk`elex chi`ch pasel ti k`usi chal li vun li`i. K`alal me oy boch`o ch-och ta ab-tel xchi`uk ti te ch- com o ta a-btelal ti ta muk`ta na chapanele me vinik me ants ja`me ta xch`unik ti k`usitik mantalil ts`ibabil li` ta svunal mantal; yu`un me ska`n chak`ta sjol yo`ntonik ti lek ta spasbaik xchi`uk ti lek ta x-abtejik, jechme xal ti sk`an lek sna`be smelol k`usi mantalil chal li vun li`e ti tuk`il a-btel ta skotol yo`nton spas li mantalil chi`ch ta vun lie xchi`uk li bankilal yu`unike, ja`jech cha`kik ta ilel ti lek yo`ntonik ti sjunul sjol sbijil ta sbas ya-btelike, ja` sventa yich`el ta muk`ti k`ux-elan xcuxlejal jlumaltik ta jkotoltik.

**Svo`obal mantal.-** K`ux-elan chi`ch ilel ta nom sna chapanel.

Ti vinik antsetik ja`li bo`chotik j-abteletic yu`un li mu`k ta na chapanel k`op ta jlumaltike, ta me sk`an chi`chbeik smelol sventa ti mu sokesbik s-k`oplal li sna chapanel ti bu ch-abtejike, ti mu me ja`uk chak`ik ta ilel ti xchopolil yo`ntonik ta scoj ti ch-p`ichaj yo`ntonik yu`un ti k`usitik muyuk lek ta pasel x-chi`uk ti k`usi chopole, jech me xal s-k`an me chi`chbeik smelol ta scoj ti yu`un oyik ta yut

snail chapanel k`op ta jlumaltik, yu`un me jech lek ch-chunik mantale lek ta ilel ta sat yantik ants vinik ti muk` ta na chapanel k`op ta jlumaltik.

Svakibal mantal.- Lek chil sbaik skotol jteklumaltik. Skotol ti j-abteletik ta sna ti chapanel ta jlumaltike ta me sk`an chak`ik ta ilel ti lek chkil j-batik ta jkoltik yu`un ti jech ta skoltasbaik ta sventa lekil kuxlejal, ta me sk`an xi`chik ta muk` ti lekil o`ntonil x-chi`uk ti lekil mantal tsi`babil ta vun li`e ja` jech lek chbat x-kuxlejal skotol jteklumaltik, ja me sk`an xak`ik ta ilel ti lekil snopubil ku`untik.

Svukubal mantal.- Lek jamal smelol sk`oplal li ya-btel sna li chapanele. Li muk`ul snail chapanel k`op ta j-limaltike oy ta yo`on ti yaj-abteltak ti lek sbas batel yabtelik ta jujunuk bu ti ch-abtelik ta jlumaltike, yu`un ja` me jech lek chbat sk`oplal ti sna chapanel ti bu ch-abtejike jech o xal lek jamal smelol ti lek oy stu`kil ti ku`suk spasike. Jech noxtok ta me sk`an spukbeik sk`oplal li lekil mantal yi lekil jtunel k`op a`yeje ti sk`elik batel ti lek chi`ch batel lekil chapanel kuxlejal ta jlumaltik.

**Xvaxakibal mantal.- K`usi stuk`il tspasik li bo`chotik jtuneletik ta sna chapanel.** Skotol ti jtuneletik xchi`uk j-abteletik yu`un li muk`ta na chapanel ta jlumaltike ta me sk`an yich`ik ta muk` ti k`usi ta spasik jujunike, yu`un me jech lek yutsilal chbat yabtelik, ma`uk me smelol ti chmuy stoyombailike jech ti uts`intasbanik ta skoj ti oy xa yabtelik ta ajvalile muyuk lek ti me jech tspasike xi li mantal li`e, ja` me ya-btelik ti tslamesik ti ta sicubtasik li k`opetik chk`ot ta stojolik jujunike, ta sventa lekil kuxlejal xchi`uk ti lek me xkil jabtik ta jkotoltike ti muyuk me bo`cho u`tsintasbile, jech noxtok ti me oy bo`cho oy staoj smule, tsk`an me chi`ch stojol ti k`usi muyuk lek la spase, tsk`an stoj ti me oy bu staoj yil noxtoke.

Sbalunebal mantal.- Ja' sk'oplal ti lek xil sbaik vinik ants ch-abtejik ta sna chapanele. Ti vinik ants ch-abtejik ta sna chapanele sk'an me lek chil sbaik, ti mu me xti'etuk no`ox yo`onton ta xchi'ilike, ti lek me skolta sbaik ta a-btele ta sventa ti lek me xbat ti k'usi chapanel spasik jujunike, sk'an ti lek xkuxetuk yo`ntonik ta abtel, lekuk sk'opan sbaik, ak'ome yantik snopel jujunik. Ak'o me yantik stalelik, pero sk'an ti jun yo`ontonik ta yut yabtelik ja` ti sventa lekil chapanel ta pasel yu'unike, sk'an ti solol no`ox yon`ntonik ta spukel ti k'usi lekil abtel chapanele, ti mu me xak'ik ta ilel xchopolal yo`ntonike, ja`no`ox ti k'usi ich'el ta muke ti muyukuk me ilbajinele.

XCHIBAL A'YEJ.

Lekil k'op a'yej .

Slajunebal mantal.- Sk'oplal yak'el ta na'el k'usi ti lekil k'op a'yejetik xchi'uk lekil cuxlejal. Ti mantal vun li'e, ja'me cha'k jna'tik ti k'usi sk'oplal ti lekil k'op a'yej xchiu'k lekil snopubil, ti lekil kuxlejal yu'unik li bo'chotik ochemik ta abtel ta muk` ta na chapanel ta jlumaltik; xchiu'k ti lekil o`ntonil: ja'me ti k'usitk lek ta pasel ti ku'sitik lek ta a'yel xchi'uk ti ku'sitik lek ta ilel, li' ta mantalvunetike.

Xbuluchibal mantal.- Lekil k'op a'yej xchiu'k lekil kuxlejal ti sk'an xch'unik xchi'uk sk'an spasik boch'o ch-abtejik ta sna chapanel.

- I. **K'usi sjam smelol ti a-btel spas jtuneletik ta sna chapanele.** Li bo'chotik a-btel jtunel ta sna li chapanele, ja' me sk'an chak'ik skotol sbijil sjol yo`ontonik ta pasel ti abtel ak'bilik yu'un ti bankilale xchi'uk li mantal vunetike, ja' yo jech o xal sk'an spasik li'e:

- a. Mu me xu' stak' ta stunes li yabtelik o sbi ti k`usi ta spas ta yabtelik yu'un ti jech xu' slok'esik tak'in o me oy k`usi yan matanal chich' sventa slekil xkuxlejal stuk o me sventa slekil xkuxlejal yu'ts yalal o me ja'ti boch'o lek xil sba xchiuke, jech noxtok mu xu' ti s-tsak ta ixtol k'op o me sk'upin schi'il ta abtel yo' jech xu' xa'k sbe'ktal me vinik me ants tas skoj ti chi' me yi'ch utel ti me mu xchu'n ti chopol k`usi ta pasele, mu me stak' ti mu x-ch'un ti k`usitik tsi'babel li'ta svun mantal te ta sbalunebal mantal yu'un li vun li'i, ta kaxlan k'op ja' sbi Código de Organización del Poder Judicial del Estado.
- b. Sk'an me ich'el ta muk' jlumaltik Mejiko xchiu'k jlumaltik Chiapas, ja'me jech chak' ta ilel ti lekil vinik ants likem ta jlumaltik ti sk'anoj slumale ja'yo jech lek sk'an chak' ta ilel lekil abtel xchiu'k lekil koltael ta yut sna li chapanele.
- c. Lek me tuk', lek me sbijil sjol, skotol yo'ntonik ti ch-abtejik ta sna chapanele, ma'uk nox me batem yo'ntonik ta tak'in o me k`usitik yantik ti mau'k spasel li k`usi mantal yicho'jike.
- d. Sk'an chak'beik sna' bankilal yu'unik ti bu ch-abtejik, ti me oy k`usi muyuk lek chilik chk'ot ta pasel o me oy xchi'ilik ta a-btel ti muyuk lek spas yabtele, yu'un me ja'stuik ti te oyik ta yun sna chapanel k'op sventa ske'lik ti lek ak'o batuk ti lekil chapanel xchik ti lekil abtelale, ja'me jech noxtok me oy bu sna'ojik si oy boch'o saoj smule sk'an me chalik ta ts'ibabil ta svunal lekil mantal yu'unike, jech noxtok lek chbat o li abtelal yu'unike xchiuk'ti lek chabt jkuxlejal ta jkotoltik. Li mantal vune chal ti lekuk me ak'o spasik xchiuk lekuk me ak'o yich'ik ta muk' ti yut sna yabtelike, jech chal noxtol ti ak'o me xch'unbeik smantal ti k`usi chal o k`usi ska'n chi'ch pasel ti boch'o bankilal yu'unike ja me jech lek chbat o li abtelal ta jlumaltike.

- e. Lek ak'ó tuki'l batuk li yabtelike, yo' jech xkuxet no'ox yo'nton ch-abtejjik xchi'uk ti ta xchunbeik smantal skotol ti lekil mantal chal li bankilal yu'unike, pero me oy chopol mantal chal li bankilale muyuk lek ti me la xch'un ta pasel li its'inale.
- f. Ta me sk'an chich'ik ta muk' li bankilal yu'unik xchi'uk li boch`otik ko'ol o me ja'yalem yabtelik xchiuke sk'an me chich' sbaik ta muk' ta skotolik manchuk me bakila o me its'inal persa me lek chil sbaik ta skotilk ti lek xk'uxubinoj sbaik yu'un me ja' jech lek xkuxet yo'ntonik ta abtel.
- g. Ta me sk'an xch'unik yorail ti ch-och xchi'uk ti ch-lok' ta yabtelike yu'un ja' jech lek ta xlok' o batel ti lekil abtele ja' sk'an ti ta xch'unik ti k'usi tsi`babil ta yoxlajunebal mantal yu'un li Código de Organización del Poder Judicial del Estado sbi ta kaxlan k'ope.
- h. Mu me stak' ti yantik no'ox k'usitik ta spasik ta yorail ch-abtejjike.
- i. Mu me stak' ti yan a-btel ta spasik ti oy stojolike ta yan ti ma'uk yabtel ti sna chapanel bu nitilike yu'un me ja'te tojbilik bu yabtel ta sna chapanele jech o xal ti muyuk lek ti tsa' yan yabtel ti chi`ch yan stojole, ja' no' ox xu stak' spasik abtel ti te k'usi tsibabil ta xvaxakibal mantal yu'un li Código de Organización del Poder Judicial del Estado.

II. Mantal kajal ta sba yak'ol spasel li j-abteletike .

Ja' me smelol spasel xchi'uk xch'unel skotol ti mantaletik ti kajal ta sba yak'ol spasel li j-abteletik ta sna chapanele:

- a. Sk'an me pasel skotol ti lekil a-btele xchiuk' sk'an me lek sna'ojik ta yo'ntonik k'usi yich'oj tal ti me muk' lekuk spas li yabtelike.
- b. Skotol hora me lek sk'an pasel ti lekil a-btele xchiuk' ti ta skotol yo'nton ta spas yabtelike.
- c. Lek me ta sk'an chapel sbelal li k'usi a-btelal chi`ch pasel ta jujun k'ak'ale.
- d. Ta me sk'an ti ta to xchanik lek batel li k'usitik tas pasik ta jujun k'ak'al ta ya-btelike yu'un ja' jech lek ta xlok' yu'unik abtel.

- e. Ta me sk'an lek pasel skotol ti k'usitik mantal chi'ch pasele ak'o me toj tsots ta pasel, ta o-noox persa chi'ch pasel o.
- f. Sk'an me ta skotol ko'ntik ta pasel xchi'uk ta anil no`ox li ab-telale.

III. Lekil tojombail.

Ta la me sk'an skotol ora lek chi'ch nopel ti k'usi chi'ch pasel ta ab-tel yu'un jech lek xbat xkuxlejal li jteklumaltike, jech noxtok lek la me yi'chojbe smelol k'usi ta spasik ti bochotik oy yabtelik ta sna li chapanele:

- a. Ak'o la me lek yi'chojbe smelol ti k'usi ta spas xchi'uk ti buyuk no`ox ta xanoe, lek la me sjam smelol ti k'usi ta xlo'k ta yeik, xchi'uk ti k'usi ta snopike.
- b. Lek me xa pasik ti ab-tele, mu me yanuk xak'beik smelolal ti lekil mantaletike, mu me sk'an chi'ch tsalel tu k'usi leke, ak'o me yan o ti snopubil jujunutike.
- c. Ja` me ta sk'an ti ko'ol ich`el ta mu'k me vinik ants sventa ti lekil abtele.
- d. Muyuk la me lek ti me ta stoy sbaik ta skoj ti oy svu`el ta yabtele.
- e. Ak'o me oyuk ich'bail ta muk' ta skotol chi`el ta banamil mu stak` ti ta xku'tsintas jbatike.
- f. Sk'an me ti ta skoltasbaik ta slajesbel sk'oplal ti uts'intasvanej ta stojol li antsetike xchiu'k ti chopol no`ox ko`onton ta stojol jchi'iltik ta abtele.
- g. Ja' me sk'an ti xkuxetuk me yo'ntonik ta a-btel, ti muyuk bocho xich' ilbajinel o me xi'ch labanel ta skoj ti me muyuk k'upil, sba o me muyuk tu'jum li vinik antse, me sak o tsoj no`ox, ta skoj bu likem tal s-ts'unubal sjabila, me k'ulej o meon, me muy chapal sk'ob me yakan o me oy k'usi chopol ta sbek'tal, k'u x-elan kuxlejal yu'un, me chamel ipajel, me xch'unel sk'op jtotik, snopbenal yu'un, me nupinem o muyuk, me yan o spartido, me sk'an yo'on vinik o me ants o k'usitik ya snopel yu'un mu me stak' chich ibajinel ta skoj o le'e.

IV. Tuk'il o'ntonal.

Ja' me smelol ti ta sk'an yak'el ta ilel ti k'usitik lek x-chiuk'ti k'susi lek tuk' ta pasele, ti sbelal lek ta pasel ti a-btel chapanele, ja' yu'un jech me ta sk'an spasik chak li'e:

- a. Sk'an me ti oyuk la spatoy yo'ontonik ta stojol abteletik li jlektumaltik ta skoj jech xkuxet no'ox yo'ntonik ta xtal ta stojol y jpas mantal yu'unike, yu'un snaojik ti lek xi'chik kopanale ti lek chapanel ta staike.
- b. Lek ta melel sk'an xk'opojik ta stojol vinik ants jech noxtok lek la me meleluk ti k'usitik chalbeik batel ti bankilal yu'unike, x-chiuk'li boch'o itsinal o ko'ol yip yabtelike.
- c. Mu la me stak' ti ta xotesik ta abtel yu'ts yalalik, yajnil xni'chnabik me ja'uk stot me'ik li aj a-btelik ta sna chapanel xchiuk' mu la me stak' ta spasik mantal ta yik'el ochel ta abtel skotol li yu'ts yalalike.

Mu la me jechuk k'usi chal ta kajal me yu'un la ti j-abtel ta sna chapanel ochem xa ox ta abtel k'alal me oy yu'ts yala x-och ta abtelal tee, jech noxtok ti me muyuk stojoj ta tak'in li yabtele, xchi'uk ti me uts'alalil lek bij jech ja' ta skoj ti lek jelo ta sbijile o me ja'ta skoj ti vo'one xa lek xchanoj tal li ak'chapanele.

V. Sk'elel lekil mantal.

Ja' smelol ti sk'an ti lek sna'ik xchi'uk lek xchanojbik svunal mantaletik ti j-abtelelik te ta sna chapanel ta jlumaltike, ja' me jech lek x-lok'batel ti lekil btel chapanel ta jujun butik oyik ta x-chapanvanike, jech noxtok ja' me jech oy ta ak'el ta ilel ti lek sbelal snopubil ta skoltael jlumaltik, ja' yu'un jech ta sk'an pasel k'usi li'i:

- a. Tsots sk'oplal ti oyuk me ta x-ochik ta xchanel yantik tsots mantaletik sventa ti mas to ta x-bijubik batel ta yabtelike, ja me jech mas to lek ta xbat chapanel k'opetik ta jlumaltik.
- b. Ta me sk'an sna'ojik ti k'usitik x-k'ot ta 'pasel ta jujun k'ak'ale.
- c. Sk'an me ch'unel ti k'usitik k'op mantaletik te tsibabil ta svunal mantal yu'un j-abteletik ta sna chapanel ja' sbi ta kaxlan k'op Código de Organización del Poder Judicial. Ja' te chalbe semelol k'ux-elan lek ta pasel abtelal.
- d. Ta me sk'an snabeik smelol x-chi'uk sk'an ta x-chu'nik skotol ti k'usitik chal li svunal mantal ta sna abtel chapanel k'ope.
- e. Persa me ta sk'an pasel skotol ti k'ustik mantal yichoijike, ja' me jech chal ta mantal vun yu'un ti jabteletik ta sna chapanele.
- f. Ta me sk'an ich'el ta muk' ti vinik ants ta xk'ot sk'anik chapanele xchi'uk me sk'an jch'untik ti lekil k'op a'yej ta slekil kuxlejalil, ja' jech te tsibabil ta svunal mantal ja' sbi Carta de Derechos y Obligaciones de los usuarios de la Justicia en México, ja' la jech yaloj ti Asociación Mexicana de Impartidores de Justicia, tsakbil ta venta yu'un ti Muk'ul Snail Chapanel ta jlumatik ja'bi ta kaxlan k'op Poder Judicial.

VI. Yich'el ta muk' sna chapanel.

Ja' me ta xal-ve smelol ti k'uxelan yich'el ta muk' ti Muk'ul Snail Chapanel ta jlumatik xchiuk ti kuxelan lek chil sbaik ta skotolik li bochotik ochemik ta abtel ya snail chanpenele ja' me jech sk'an spasik skotol ora ti lek spukbeik sk'oplal ti lekil o'ntonal, ti lekil a'yeje xchiuk ti muyuk ilbajinel ta stojol ti bochotik nakalik ta jlumatike, jech tsakal tsibabil ta mantal vun yu'un li sna chapanele sventa ti ja' jech lek spatoy yo'ntonik li bochotik oy svokolike, ja yu'un jech me tsots sk'oplal spasik ti abteletike:

- a. Mu me stak' xi'ch loke'sel k'usitik a'yej snaojik ta skoj ti oy yabtelik yu'un sventa ta xi'ch lok'esel tak'in o me ta sventa ti yu'un ja' jech ta

sta o k`usitik lek cha-ay stuk no-ox o sventa k`usitik lek cha-ay yantik bochotik mauk sventa li k`op a`yej.

- b. Mu la me stak` ti puru nox biktal vulvunel ta spasike xchiuk` ti ta xi`ch loke`sel k`usitik a`yej snaojik ta skoj ti oy yabtelike ta sventa ti jech muyuk lek ta xbat sk`opal sloiltasel li snail chapanele.
- c. Sk`an ta xak` snopubil sbijil sjol ta abtel ta sventa jech lek` xbat li abtel te ta sna chapanele ja` jech lek ta sta slekil xkuxlejal jlumatik.
- d. Ta me xak` ta ilel te ta yut yabtel ti lek bij sjol, ti lek sna`spasel abtele, yu`un ti jech lekil chapanel ta xich` vinik ants ta jlumaltik, ak`o me mauk` li tareail yu`une pero xu` me spas ti me yu`un ja` sekilal yabtel ti sna chapanel xchi`uk ti ja`sventa ta koman abtel ta pasel.
- e. Mu la me stak` ti oy ta spasik k`usi yantik ti mauk`leke ti ja`no`ox ta sokbe batel sk`oplal sna chapanele.

VII. Ak`bel yipal xchi`uk lekil a-btel.

Li mantal li`e ja` la me sk`an lek ta spasik abtelal ti bochotik ta x-abtejik ta sna chapanel tas venta ta sta yutsil yo`onton ti jnaklumetik, ta me sk`an ti lek ta stunesitk ti k`usitik ochem tas k`obik ti ja` sventa ta x-tun ta abtel yu`unik me tak`in o k`usitik yan ja me lek ta x- k`uxubinik, ja` yu`un jech ta pasel:

- a. Lek ta koman tsobol yabtelik.
- b. Lek sk`elel xchi`uk lek tunesbil skotol k`usitik oy ta sk`obik li j-abteletik te ta sna li chapanele, mu sta`k ti yan bu ta stunesik o me yan b`u ta xa`kik batel o me ta xi`ch comel stukik ti ma`uk te chbat stunesel ta lekil abtel sventa jkoltavanej chapanel ta jlumaltike

VIII. Yi`chel ta muk` ta koman.

Ja` me smelol chal mantal ti yi`chel ta muk` skotol jnaklumeletik ti ko`ol chi`ch k`elel xchapanel jkuxlejal ta jkoltitike ti sbelaluk ti ich`el ta muk`e, mu me tujbiluk no`ox ti bo`cho ta xi`ch koltael ta chapanele sk`an chi`ch k`elel skotol li bochotik ta xk`ot sk`n parteale, ta sk`an xich` pasel k`usi lie:

- a. Mu stak' ti ta x-chon sbaik ta tak'in o ta k`usi yan matanal.
- b. Mu me stak' xch'unik ik`el ta ve`el o ik`el ta yantik bu yu`un boch`o oy sk`op ta chapanel.
- c. Mu stak' ta mukul sk`opan sba xchuk` ti boch`o oy sk`ope me jauk xchu`k yuts yalal, mas to me muyuk lek me ma`uk ta yut sna chapanel ta xloilajike.
- d. Sk`an ti mu me ta orauk nox chal k`usi ta snop li abtel yu`un sna chapanel k`alal muyuk to ya`yojbe lek smelol ti k`op a`yeje.
- e. Mu la me jauk` xak`ik ta ilel ti me oy xchopolal yontonik abtelik k`alal ta xchapanbanike.
- f. Skotoluk me ko`ol chi`ch a`ybel sk`op ti bochotik oy sloil ya`yeje ja` me jech lek ta xbat li chapanele.
- g. Li boch`otik bankilal yich`oj yabtelik te ta sna chapanele, sk`an me ti lek stuk`il sbelal stamojik ta chapanel k`op, mu ja`uk lek ta pasel ti me jun nox boch`o ta scolta xchiuk` mu me stak' li muyuk lek chil ti yane.

Xlajchabil mantal.- Lekil k`op o`ntonal sk`an xich`ik ta muk' li jchapanvanejtike.

I. Lekil tuk` chapanel .

Ja' smelol ti tuk` ta xchapanban ti abtel ta sna chapanel ti lek tas k`elbe smelol ti k`usitik ta xal ta muk`ta mantal vunetike ti mu xu` ti ta xch`unbe smantal yan boch`o ti oy tas k`an sokbe smelol ti lekil chapanel ta jteklume, ja`yo jech sk`an tas k`el li k`usi ta xal li`e:

- a. Mu stak' xich` ch`unbel smantal yan vinik ants o me oy yantik boch`o s-tsoboj sbaik ti muyuk sparteal ta a`yej chapanel ti ja` no`ox ta stik` sba yu`un ta jech no`ox ta sokesik tuk` chapanele.
- b. Ja` sk`an oy chapanel ta lek jech k`usi chal li mantaeltik tsakal ta mantal vune, mauk` me lek me ta xchapanbanik ta sujel yu`un ti boch`o oy sk`an jech ta xi`ch pasel ti muyuk tuk`il chapanele.

- c. Sk'an me ti lek tsots sk`oplal cha`ay jtunel abtel chapanel yu`un jech jun yo`nton k`alal me oy boch`o tas k`an xtal sokes li k`usi tuk` chapanele, ak`o me ja` bankilal yu`un ta abtel o ja` jun muk` kajal yabtel o me ja` ko`ol yo`on xchiu`k muyuk me lek me ja` ta xch`unbe smantal ti me yu`un muyuk lek snopel yu`une.
- d. Sk'an ti ta sb`aj skotol ti yantik mantal mauk` te ts`ibabil ta svunal chapanele ti jech mu me xch`ay ta be ti tuk`il abtele, ta la me sk`an ta xak` ta a`yel ti me oy boch`o ta sta smule.
- e. Mu me bu`uk no`ox stik` sba ta k`op lo`iletik ti xu`ja sokbe batel sbelal ti lekil chapanel ta spase.
- f. Mu me xu` stik` sba ta yalel o ta spasel ta mantal yantik jchapanvanejetik tas venta ti ku`xelan xu` sokuk batel ti lekil chapanele.
- g. Mu me stak` ti yan boch`o tal stij sjol ti ak` chapanel o me yan boch`o tal spas ta mantal, manchuk me ta xk`exo me ta xi` pero ja` sk`an ti stuk ti lek chbat yu`un li chapanele jech ti k`usitik chal ta svunal mantale yu`un sna chapanel.
- h. Persa sk`an lek nopel ti k`usitik ta pasel xchiuk` ti k`usitik ta xk`ot ta pasel ta yabtele ja`me jech lek tuk`chbat li abtelal ta sna chapanele.

II. Tambil lek sbelal abtel.

Ja` smelol ti k`usitik yabtelik ta spasik li jchapanvanejetike, ti lekuk cha`k`ik li chapanele ti ja`uk me ta spasik batel k`usitik chal li mantal vunetike, ti mauk no`ox ta spas ti k`usi snopubil stuk ta sjol yo`ontonike, tas venta ta xk`ot ta pasel k`usi laj xa alele, sk`an ta xi`ch pasel li`e:

- a. Lek me stuk`il sk`an ta xchapanik ti k`op a`yej ti ochem ta sk`obike ja` ta sk`an ta spasik ti k`usi tsibabil ta svunal lekil mantal ta chapanel k`op mu me lekuk ti chopol sjol yo`ontonik ta abtel.
- b. Ak`o me xchapanbanik ti k`opetik jech k`usi te ts`ibabil ta svunal, mu me ja`uk no`ox batemuk ta yo`ontonik o me ja` no`ox smala malaik motonal o ich`el ta muk`.

- c. Li jchapanvaneje sk`an ti lek snopel yu`un k`alal ta xchapan k`op a`yejetike, mu me xbat ta yo`on toy bail o ich`el ta muk` yu`un boch`otik mauk ta yo`ontonik ti lekil kuxlejale.
- d. Lekuk me xil sba ta skotolik abteletik ta sna chapanel me bankilal me itsinal sk`an ti lek ta sk`opan sbaik ti lek cha`ybe snopel skotol tas venta ti lekil chapanele.

III. Sv`el tunelal

Ja` smantalil ti lekuk yich` pasel abtelal te ta sna chapanel ti lek sjunul yo`onton sp`ijil sjol ta spasik yabtelik ja`ti ekil chapanele. Sventa lek ta xbat li k`usi chal mantal li`e, ja` sk`an pasel:

- a. Lekuk me stuk`il sbelal cha`k mantal li bankilaletik yu`un snail chapanel sk`an me ti ta lek oyuk yorail ta pasel skotol ti chapanele.
- b. Ta me sk`an tax b`ijub to batel sjol yo`nton, sk`an ti chi`ch to yantik sbijubtasbil sjol batel ta abtel.
- c. Lek me stuk`il tas snopel yu`un xchi`uk chich` pasbel smelolal ti bu k`alal albil ta spase.
- d. Ti jtunel j-abtel jchapanvaneje ta me sk`el ti lek xlok` yu`un li mantal tsakal ta vun k`alal ta xchapan mulile.
- e. Ta la me k`an sna`ojik lek k`usi smacoj ta stojolik ti k`usitik muyuk lek ta spasike.
- f. Stuk me ak`o spas ti yabtelik k`usitk albilike ja ti k`alal mu stak` ak`el spas yantik j-abteletik.
- g. Tsots sk`oplal ti ak`o lek tas k`opan, ti lek xich`ban ta muk` li jabteletik te ta sna chapanel, ta stojok ti bochotik te ta xk`otik ta sk`anik parteale, lek yo`onton ta xak`ik ta ilel.
- h. Ak`o me spajes yeik ta stojol xchi`iltak ta abtel te ta sna chapanel ak`o me mu stak` sna`le yantik j-abtel jchapenvanej.

- i. Ak'ó me lek spas yabtelik ja me jech ta xak'beik yil yantik j-abteletik ti k`usi lek ta pasele, yu'un me jech lek chil li bochtik jnaklumalertik k`àla oy sk`op ya`yejike.
- j. Lekuk me ak'ó yich`ik ta muk` li k`usitik ta spasik ta sna chapanele ja`ti k`usitik albil ta spasike.

IV. Lekil chapanel xchiuk` ko`ol k`elel

Ti slok`esel schapbenal k`op a`yeje sk`an me ko`ol chi`ch k`elel me vinik ants me me`on o me k`ulej, me bikit me muk` mu me t`ujbiluk no`ox boch`o ta xi`ch lekil chapanel, ta stuk`il sjol yo`onton ta schapanbanik li abteletike yu`un ja` jech ta xal ta mantal vun yu`unik ta sventa lekil kuxlejal jlumaltik. Ja` yo jech tsots sk`oplal ta spasik k`usi chal li`e:

- a. Ta me sk`an tas k`el sba me stuk`il ti k`usi ta spas jujunike yu`un me ja`no`ox jech lek sbelal ti lekil kuxlejal ta stojol skotol vinik ants ta slumaltik, ti lek chapanel ta skotol ti k`usi mantal vun sna`ojik ta pasele.
- b. Ta st`un sbelal slekil xkuxlejal ta skotol jlumaltik, ja jech ti k`usi chal tsibabil ta mantal vunetike ja` ti ich`el ta muk` ti lek k`elel ta jkotoltik, ta sk`an koltael boch`o oy svokol ta banamile.
- c. Ak'ó me yich` k`elbel smelol ti k`usitik ts`ibabil ta svunal mantal ti lajemik xa yip xchiuk` ti a`ch mantal lok`em tal yu`unik ti ajvaliletike, jauk` me lek batuk chapanel ta skotol k`opetik ochem ta sk`obik.
- d. Me oy jech xk`ot ta pasel ti ta mukul sk`an ta bijubtasel li abtelitk ta sna chapanele xchiuk` me ja` jech lek xlok` abtele xu` me tas k`ànik vokol yi`ch albel smelol ti abtele.
- e. Li bankilaletike ta sk`an ta xak` ta ilel ta stojol li boch`o oyik ta yolonik its`inal ti k`usi lekil chapanel ta skotol jlumatik, ti mu t`ujbiluk no`ox boch`o chi`ch koltaele ja` jech ti k`usi tsi`babil ta svunal mantal.
- f. Skotol ti k`usi ta xchapan li abteletik yu`un sna chapanel, sk`an ti ja`yi`choj lek k`elel k`usitik chal mantalvunetik xchiuk` xk`otuk ta pasel li k`usi jtunel jvu`el ta koltael.

V. Slekil yutsilal abtel.

Li jchapanej k'opetik manchuk me vinik o me ants, tsots sk`oplal ti jujun k`ak`al ta xi`ch sbijilik tas venta ti mantalvunetik ja no`ox me jech xu`lek ta xlok`o batel li yabtelik jujunik bu ta xtunik ta koltavanej chapanel k`op tas venta slekubtasel lekil chapenal k`opetik, ja kelil o`ntonal ta stojol jchiltaktik, jech ta xich`pasel k`usi chal li mantal li`e:

- a. Li skotol j-abteletike ta sk`an ta sna` ta sjol ta yo`ntonik ti mantalvunetik ti ja`me stu pasbil yu`un sventa lek ta xbat yich`el ta muk` xkuxlejal vinik ants ta skotol, ja yu`un ja` me toj tsots k`oplal ti lek xkuxlejalalike.
- b. Ta la me sk`an yich` pasel ta kanal skotol ti k`usitik tsots ta xk`ot ta xkuxlejal ti jchapanvanejetike yu`un me mu bu k`un ta pasel ti k`si leke xchi`uk ti tsots ta pasel xch`unel ya`ybel smelol ti mantalvunetik oy ta sk`obik jujunike.
- c. Ta sk`an ti xu` yu`unik ti ak`o oyuk pat o`ntonal ta stojolike xhiuk` ti i`chbiluk ta muk` yabtelik ta skoj ti lek sk`oplalik ta chapanbaneje ta me sk`an yich` ak`el ta ilel slekilakik .
- d. Ta sk`an ti lek spasoj sba ti yich`ojbe semelol ta skotol ti k`usi ta spas k`alal ta xabtejike.
- e. Ak`o stuk`ulan batel k`usi yaloj ta vun k`alal la yak` chapanel k`op, mu lekuk ti me mu xa sventauk ti k`usi yaloje.
- f. Ta me sk`an sna` ti oy to me k`usi ti mu sna` spasele xchiuk` ti oy me sbijil sjol ta yantik k`usi noxtoke ja` me jech sk`an chalbe li bochotik i`tsinal yu`un ta abtel ti mu skotoluk jna`tik spasel tu jujuntal a`kbil jbijiltike.
- g. Sk`an ti mu me xmuy ta sjol ta yo`onton toyombail ti ja` jech xu` muyuk lek ta xbat yabtel ti me jech la spase.
- h. Ak`o me yak` persa j-abtel ta sna chapanel ti ta sk`an ti ta xmuy to batel sbijil sjol ta jujun k`ak`al tas venta ti yantik manatalvunetik ta xtun ta sventa ti lek ta xbat yabtelike.
- i. Lekuk me ta xchanik, lekuk me ta xa`ybeik batel smelol ti svunal k`opetik ta xchapanik ti oy ta k`ob stojolike, ak`o la me yak` skotol sbijil sjolik ta

sventa ti lekil chapanel ta skotol ti boch`o oy sk`op ya`yejike ja no`ox me jech lek xbat xkuxlejal ti vinik ants ta jlumatik.

- j. Tsakbil me ta svunal mantaletik skotol ti k`sutik ta xk`ot ta pasel ta sventa lekil chapanele, mu me sbobiluk no`ox sjol stuk ti k`usi ta xal ta svunal ti chapanel chak` li j-abtel jtunele.

YOXIBAL A`YEJ

sk`oplal ti muyuk ilbajinel xchi`uk ich`el ta muk` ta jkotoltik.

Yoxlajunebal mantal.- sk`oplal ti muyuk ilbajinel xchi`uk ich`el ta muk` ta jkotoltik. Ja` smelo ti k`uxelan j-abteletik ta sna chapanel ti ta me sk`an xak` ta sjol yontonik spasel yich`el ta muk` ta koman jnaklumaletik ta kosiltaltik yu`un oyuk me ti ich`el ta muk` ta stojol ti vinik ants tas venta lek xkuxlejal ti boch`o ta xabtejik snail chapanel, ti muyuk uts`intael ta spasbe sbaike, ti muyuk labanel ta stojolik te ta yut li yabtelike, ti lek sk`anoj sba skotolik xchi`uk ta spasik xch`unel ti k`usitik tsi`babil ta svunal mantal yu`uinike. Mu me xu` puru utel no`oox ta spasik li boch`o bankilal yu`un li abteletike me jauk` itsinal o me ko`ol svuelik mu xu` ti chopol chil bas o me chut nox sbaik o me sna`le nox sbaik ta skoj ti me yu`un meon, o me k`pulel, me sak me tsoj nox sat, me yan o xch`unel sk`op jtotik, ja`lek ti xkuxet no`ox y`onik ta skotolike ak`o me yantik o snopel yu`inik, persa ti ja`lek ch`isba ta skotolik ja`jech ta xak`ik el ta k`élel ti k`usi lekil chapanel, xchi`uk lekil abtelal ta sventa jlumaltike.

Xchanlajunebal mantal.- Lajuk sk`oplal skotol k`usi uts`intael. Lajuk la me sk`oplal skotol k`usi uts`intael xchi`uk labanel ta spasbe sbaik skotol ti bochotik ochemik ta abtel te ta snail chapanel ta jlumaltike, ja` me uts`intael, ilbajinel xchi`uk labanel ti mu lekuk sk`opan sbaik, Ja` me sk`an ti xkuxetuk me yo`ntonik ta a-btel, ti muyuk boch`o xich` ilbajinel o me xi`ch labanel ta skoj ti me muyuk k`upil, sba o me muyuk tu`jum li vinik antse, me sak o tsoj no`ox, ta

skoj bu likem tal s-ts'unubal sjabilal, me k'ulej o meon, me muy chapal sk'ob me yacan o me oy k'usi chopol ta sbek'tal, k'u x-elan kuxlejal yu'un, me chamel ipajel, me xch'unel sk'op jtotik, snopbenal yu'un, me nupinem o muyuk, me yan o spartido, me sk'an yo'on vinik o me ants o k'usitik ya snopel yu'un mu me stak'chi'ch ibajinel ta skoj stalel xkuxlejal, ti ja'jech lek ta sk'an basile lek me ta xbat kolyael chapnel yu'unik, ta skoj ti jun no'ox yo'onton ta xabtejik batel butikuk no'ox oyik jujunik ta k'elel lekil chapanel. Me muyuk la ta xch'unik abtelekik ti k'usi chal li mantal li'e, ta la me xich'bik stojol jech ti k'usi ta xal te tsibabil ta svakibal ya'yejal yu'un li vun li'i.

Svo'lajunebal Mantal.- Jech ti te k'usi ta xal te tsakal ta xvaxakib yoxlajunvinik mantal yu'un ti vun ja' sbi ta kaxlan k'op Código de Organización del Poder Judicial del Estado, oy yich'ol pasel jun scomiteal ti lekil k'op o'ntonal ta abtel te ta sna li muk'ul chapanele ja' sbi Comité de Igualdad Laboral y No Discriminación, ja' te stsoboj sbaik abteletik ta yut sna chapanel ta sventa chi'ch k'elel ti lekil abtel ta spasik jchapanvanejetike jech noxtok ti lajuk xa sk'opal ti uts'intael ilbajinel xhi'uk labanele. Ti jayib stsobosbaik ti te ta yut sna chapanel ta sventa sk'elel ti lekil abtele ta me sk'an ti stuk'iluk ta spasik batel ti abtel oy ta sk'obike.

XCHANIBAL YA'YEJAL

Ya'yejal smelol ti k'usi ma'uk lek ta pasel yu'unik jchapanejetik.

Svklajunebal Mantal.- Mu me stak' tsakel matanal xchi'uk tak'in ta skoj ti ta ak'el chapanel ti mauk' stojolik jujn ue.

Skotol li j-abteletik chak'ik chapanel k'opetik, mu me stak' ti ta sk'anik o me lek cha'ayik stsakel tak'in o me k'usi yan matanal ti ja'o k'alal ta spas ti yabtelik ja'li tuk'il chapanel k'ope, mu me jechuk ta pasel ti lekil abtelalele yu'un mu me

lekuk ta ilel, ja'me jech te tsakal ta svunal manta yu'un li mu'kta na chapnel ta jlumaltike ja'te ta svakibal mantal yu'un sna chapanel ti ja'sbi ta kaxlan k'op Código de Organización del Poder Judicial del Estado. Ti me muyuk la yich' ch'unel ti k'usi chal mantal li'e, ja jech ta xch'ay batel spatel yo'onton ta yaj abtel li snail chapanele ja' la me jech ta xi'ch stojol jabel ti k'si muyuk lek ta xbat spasel yabtele, ja'me jech tsi'babel ta svunal mantal ti ta xi'chbeik stojol k'alal me muyuk bu lek chbat abtele te albil ta Reglamento Interno del Régimen Disciplinario, Administrativo y de Controversias Laborales del Poder Judicial del Estado de Chiapas.

Svuklajunebal mantal.- Slajesel sk'oplal ti chonbail ta tak'in xchi'uk sk'an smoton abteletik.

Li j-abteletik stsobolik te ta muk'ta na chapanel k'opetik ta jlumaltike ta la me sk'an ti ta skotol yo'onton ta slajesbik sk'oplal ti chonbail ta tak'in xchi'uk sk'an smotonik ta skoj ti yu'un ta xkoltabanik ta smeltsanel k'op a'yejetik, le'e mu me jechuk ta pasel yu'un me oy ta xi'ch stojol jujik ta xa'k ti muk'ta na chapanel ta jujun ue, ja yo jech albilik nmantal ti ta me xak'ik ta ilel ti keli abtel tas s'pasik ti mu xbat yo'ontnik ta kán tak'in o matanal xchiu'k ti lek sjol yo'ontnik ta i'chel ta muk'ta stojol skotol bocho oy ta sk'an lekil chapanel.

Xvaxaklajunebal mantal.- Smelol ti mu sta'k bu'uk no'ox spukik ta alel ti k'op ta xchapanike.

Ti snak'el lo'il k'opetik ti ta xchapan li jableteletik ta sna chapanele, ja'me ta yak'olik ta xcha'biel ti mu me xlok'batel ta yantik jxch'iltaktik xchiu'k ta yantik bocho ja yabtelik ta spukik ta a'yel k'op lo'iletik ta skotol jteklumal ti mau'k sventaikuke, tsots me sk'oplal oy ta ich'el ta muk' skotol ti vunetik ti bu ts'ibabil sk'op vinik ants ti ta sk'anik chapanele, mu me sta'k slok'es batel k'usi sná tas koj ti oy yabtel ta stojol ajvalile. Li jableteletik te ochemik ta sna

chapanele, ja'me tsots sk'oplal ti mu sjam yeik jech me lek ta xbat li lekil chapanel ta xak'ike, ja' no'ox xu' ta xalik k'ux ela n xbat xchapanel k'op me yu'un jech tsakal ta vun ja li svunal mantale ya me muyuke mu xu' ta yo'on nox stuk ta spasilan k'usi lek cha'ay. Ja'me jech mantal sk'an chak'noxtok li bankilaetik ta skotol abtel oy ta yak'olike.

Sbalunlajunebal mantal.- Smelol ti mu sta'k bu'uk no'ox spukik ta alet ti k'op ta xchapanike.

Li snak'el k'op a'yejetik ti k'usitik sna'ojik jabteletik ta skoj ti ja'oy ta sk'obik ti ak' chapaneletike, jech me mantal lok'em yu'un lo sna chanapen ti mu boch'ouk no'ox xalbik batel smelol yabtelik me muyuk spartealik ti ta chap k'ope, jap jech mantal yich ojik noxtok li boch'o ja'jabel spukel k'usitik ta xk'ot ta pasel ta snail chapenale xchi'uk ti ta jmulatike, oy me k'usitik ti mu xu' bu'uk nox xpuketik ta yalel ti k'usi snaojike, ja'me jech nak'al stalel xkuxleja li boch'otik oy sk'nojik meltsanel ta sk'op sjol yo'ntonik, sk'an ti tsots sk'oplal chi'ch a'yel ti mu me skotoluk banamil sventa ti k'usi tsots chi'ch pasel ta snail chapanel, Ja' no'ox xu' ta xi'ch alet ti k'usitik te tsi'babil smelol sjam te ta xchanlajunebal mantal yu'un ti muk'ta na chapanele ja'sbi ta kaxlan k'op Código de Organización del Poder Judicial del Estado.

jtojob mantal.- Smelol mu sta'k bu'uk no'ox spukik ta alet k'op chapanel abteletik xchi'uk xchanel vunetik.

Li snak'el k'op a'yejetik ti k'usitik sna'ojik jabteletik ta skoj oy ta sk'obik ti ak' chapaneletike xchiu'k li ya'yejal smukel snak'el l ti k'op a'yeje, mu la me yu'nuk mu xa xu' bu xbatik yan xchanel vunetik sventa ta sb'ijubtasbaik li abtelik ta sventa ti me oy la bu oy ta lo'iltael k'usitik snopel batel ya'yejal ti chapanel k'ope,le'e xu la me ta xal ti k'sutik sbijil sjol yo'ontik ta skoj ti yu'un lek oy xa k'sutik xchanoj ta sna chapenal ta xbateleje.

Jun xcha'vinik mantal.- Ya'kel ta na`el k`usi snopubil ta sventa ti boch`o tajimol ta spas sk`an ch`och ta ajvalilal ta jlumatike.

Skotol li j-abteletik te ta sna chapanele mu la me sta`k ti stunesik ti sna yabtelik ta spasik yak`el sna`el boch`o ja` candidatoitik ta xtajin ta tunelal yu`un slumal yu`un jech chak` sbaik ta na`el o chak` ta a`yel sbilik tas venta ti xu` ja` jech ta spasik o canale ja`me jech mantal tsi`babil te ta xchan lajunebal mantal ta Código de Organización del Poder Judicial del Estado.

SVO`BAL A`YEJ

Xchanel vun, bijubtasel xchiu`k slekubtasel batel abtel.

Xchibal xcha'vinik mantal.- Ti xchanel vun, sbijubtasel sba xchiu`k slekubtasel sb`ijil sjol j-abteletik te ta sna chanpanel ta jujun k`ak`al, ja` me jech ta spasik yich`ojik albel mantal tas venta ti lekil a`yej k`opetik yabtel ta smeltsanik ta stojok jlumaltik jech lek sta sjunul yo`onton xkuxlejal ti boch`o oy vokol sk`an meltsanele. Ti boch`o bankilaletik yu`un abteletik ta sna li chapanele ta la me sk`an yak`ik ta ilel xchi`uk ta na`el ti persa me sk`an ta xchanik batel mas k`usitik tsi`babil ta mantal vunetik ja`la me jech lek ta xlok` o batel ti lekil chapanele leku`btasel ta spas ta yabtelike ta me st`unik ti bu xu` ta x`ochik ta chanvunal ti bu ta sta sbijilik jech lekil chapanel ta xak`beik jteclumaletik.

Yoxibal xcha'vinik mantal.- Ja` ti k`usitik sderechoik xchi`uk ti mantal ta sbijubtasbaik ti kajal ta stojol j-abteletik ta sna chapanele. Li j-abteletik ti b`utik ta jujun snail chapanel smeltsanel oyik jujunike oy la me slekilal sderechoik ta skoj ti abtel ta stojol ajvalil oyike pero jech noxtok oy la me tsots sk`oplal albilik

ta mantal vunetik ti persa oy ta mantal vun ti ta la sbijubtasbaik to mas batel tas venta ti kajal ta stojol sko`bik lekil abtel ta sna chapanele.

Ti ta persa ta sbijubtasbaik ti abteleltike ja`la me tsatsal mantal yich`oj skotolik ti jabel jchapanvanejetike, ta skoj ti ja`jech lek ta xbat li k`usitik tsots xk`ot ta stojolik ti bu oyik ta meltsaneje, ta la me sk`an noxtok ti lekuk me cha`y ti jech mantal yich`oj ta xchanel epal vunetik sventa sbijil sjol yo`nton ta spasel ti lekil chapanel ti bu abtel ta spase.

Ti j-abtel jchapanej k`ope ja`me ta sk`an ti ta skotol yo`on ta x-ochik ta yotkinel b`ijubtasel xa`k ti boch`o ja`yabel chanubtasvanej ta sna li chapanel ta jlumaltike, ta me sk`a ti k`alal ochem ta chan vunetik ti abtele ti mu la me skomtsan ti chapanel ta spase, lek me k`otuk ta yo`onton ti ja` jtunel yu`un xchapanel sk`op jlumatik ak`o me oy yan vun ta xchan ta skoj ti ta sb`ijubtasel sbae.

Ja tsots mantal yi`chojik ta sventa ta sbijubtasbaik ta svunal mantaletik li bankilaletik ta xchapanel k`opetik ta snail chanpanele ja` li consejeroetike, magistradoetike xchi`uk li juecetik ti kajal ta sk`obik tsatsal chapanel sk`op skotol jlumaltik, tu snail bijubtasele ja sbi ta kaxlan k`op Instituto de Formación, Profesionalización y Carrera Judicial.

SVAKIBAL A`YEJ

Jtuneletik sventa k`usi lek ta pasel.

**Xchanibal xcha`vinik mantal.-** Ya`yejal yu`un jtuneletik tsobolik ta sventa ta xak`ik ta k`elel k`usi lek ta pasel.

Li Consejo de la Judicatura yu`un li Poder Judicial del Estado de Chiapas sbi ta kaxlan k`op ti muk` ta na chapanel yu`un jlumaltike, oy la me tsobol jtuneletik yu`un sventa ta xak`ik ta k`elel k`usi lek ta pasel ja`me yabtel ta spukbeik sk`oplal lekil mantal xchi`uk sk`elik ta xi`ch pasel ti k`usitik ts`ibabil ti ta svunal mantal li`e.

Svo`bal xcha`vinik mantal.- Smelol k`ux-elan tsobol jtuneletik yu`un ta k`elel ti k`usi lek ta pasele.

Ja` jech tsobolik ta k`elel k`usi lek ta pasel abtel yu`un sna chapanel:

- I. Oy jun mero bankilal yu`un skotolik ti abteletik te ta muk`ul sna chapanel k`op li` ta jlumaltik;
- II. Oy jun bankilal yu`un noxtok li snail bu ta stsob sbaik bankilaletik yu`un li muk`ul sna chapanele ja sbi Pleno de Distrito yu`un Tribunal Superior de Justicia;
- III. Jun me` Consejera o mol Consejero yu`un bankilal jchapanvanejetik ja` sbi Consejo de la Judicatura; xchi`uk,
- IV. Oy la jun me` bankilal magistrada y o jun mol magistrdo ti ja` oy yabtel sventa Coordinador yu`un Visitaduría del Consejo de la Judicatura sbi.
- V. Oy jun mero bankilal yu`un skotolik ti abteletik te ta muk`ul sna chapanel k`op li` ta jlumaltik;

Ti mero bankilal yu`un skotolik ti abteletik te ta muk`ul sna chapanel k`op li` ta jlumaltike ja` la me ya xk`ot ta mol o ta me` Peserenteil yu`un ti juneletik sventa sk`elel lekil abtel ja` ch`unbil o lek smantal.

Ti jtuneletik sventa sk`elel lekil abtel ta sna chapanele ja`ta stsob sbaik k`alal ta x-ik`van li mol o me` peserente yu`unik k`alal me chil ti oy k`usil sk`an chapel y yu`un jech tas k`an s-tsob sbaik skotol ti boch`o yantik x-chi`iltake.

**Svakibal xcha`vinik mantal.-** Ja` yabtel ta spasik ti jtuneletik tsobolik sk`elel lekil kuxlejal.

Ti boch`otik jtuneletik tsbolik sk`elel lekil kuxlejal xchi`uk lekil mantale ja`yabtel ta spasik li k`su chal li`e:

- I. Yak`el ta na`el xchi`uk yak`el ta ilel ti k`usi ts`ibabil li` ta svunal lekil mantal kuxlejal; xchi`uk ja` yabtel ta ya`k bel na`el k`usi stu ti vun li`e.
- II. Ja` yabtel ta yak`el ta na`el ta skotol j-abteletik ta sna li lekil chapanel k`opetik ta sventa ti oyuk sk`anel yu`un ta yo`ntonik ti k`usi lek ta pasele.
- III. Ja`yabtel snopel yu`unik k`usi stojol ta staik li abteletik ti mu xch`unik k`usi chal li vun li`e ja ta xalbeik batel li bochotik oyik ta Comisión de Diciplina sbi ja ti boch`o ta skelik me lek xbat abtel ta sna chapanel.
- IV. Ta me yak`ik ta na`el ti me oy bu xu` sk`an yich` jelel smelo o k`elel sk`oplal k`usi mantal vun li`i, ja ti me jech k`ot ta nopel yu`unike.
- V. Yak`el ta na`el ta bankilaletik bu tso`bolik jujunik ta sna chapanel ti snopubil yu`unik ta sventa k`alal oy k`usi chopol chilik ta xk`ot ta pasel o me oy boch`o mux ch`un ti li`svunal lekil mantale; ja`chalik ti k`usi xu`chi`ch utel ta yabtel ti boch`o mu venta spas k`usi chal li vun mantal li`e.

- VI. Ja' oy ta stojolik ti yak'bel sna' skotol j-abteletik ti k'usi lek ta pasel ti bu ta x-abtej jujunik ta sventa ti lekil chapanel xhiu`uk ti lekil kuxlejal yu`unike.

Li bu tsobol jtuneletik tas k`elilk ti ak`o yi`ch pasel ti k`usi mantal chal vun li`e ta la me stu`j sva`anik jun boch`o ja`ta spas yabtel k`elel skotol ti yabtelik sk`elel lekil kuxlejal yu`un ti abteletike.

**Svukubal xcha`vinik mantal.-** Ti me oy bu muyuk la yich` ch`unel o me muyuk la yi`ch pasel ti lekil mantalil li` tsi`babile, ak`o la me yich` chapanel ek` jech ti k`usi ta xal te ta yoxibal a`yej svunal mantal te ta Régimen Disciplinario Administrativo y Controversias Laborales del Poder Judicial del Estado de Chiapas, sbi ta kaxlan k`ope, ja` jech noxtok ti me toj tsots li smul staoj li abteletike ta la me yich` yan chapanel jech k`usi ts`ibabil ta x-buluchibal xcha`vinik mantal ti nitiltsakal te ta slajunebal yoxvinik mantal ti laj kalbetik sbi te ta kajale, xchi`uk me muyuk la yi`ch ch`unel ti k`op a`yej sventa ti oyuk ich`el ta muk` skotol abteletik ti ko`ol xil sba ta skotolike te la me tsi`babil ta svunal ti ta xi`chik chapalen noxtok ti boch`o jechta spas ja` jech ta xal te ta svunal chapanel k`op ja` bi Lineamientos de Operación del Comité para la Igualdad Laboral y No Discriminación del Poder Judicial del Estado de Chiapas, xchi`uk ti svunal mantal ja` sbi Lineamientos en Materia de Igualdad de Género y Derechos Humanos para el Poder Judicial del Estado de Chiapas.

J-ech`el no`ox mantaletik.

Sba mantal.- Ti svunal mantal li`e sk`an me ta xi`ch ak`el ta na`el sk`oplal ta svunal yu`un ajvalil ta jlumaltik Chiapas ja` sbi Periódico Oficial del Gobierno del Estado de Chiapas, jech noxtok ta sk`an ya`kel ta na`el te ta sna chapanel k`opetik, ta xi`ch tsi`btasel ja` te ta jtatik ta Página Oficial del Poder Judicial del Estado de Chiapas.

Xchibal mantal.- Ti svunal mantal li`e ta la me x`och yip ta ch`unel ta yok`omal k`alal laj yich` ak`el ta na`el sk`oplal te ta svun ti ajvalil ta jlumaltike.

Yoxibal mantal.- Lajem xa komel sk`oplal ti ta yan svunal lekil mantal yich` to`ox tunesel vo`one ta stojol j-abteletik te ta muk`ul snail chapanel k`op ta jlumaltik Chiapas, ja te to`ox laj jich` ak`el ta na`el sk`oplal ta yoxibal slajchanvinik te ta svunal yu`un ajvalil ta jlumaltik Chiapas, te lok` sk`oplal ta melculex xchanibal xcha`vinik sk`ak`al yual marzo ta sjabilal 2010.

Ja`jech ichap sk`oplal yu`unik ta tsobajel bankilaletik yu`un chapanel k`op ta muk`ul snail chapanel ta jlumaltik Chiapas, ta xljachabil k`ak`al yu`un yual noviembre sjabilal 2020.

Dr. Guillermo Ramos Pérez, Magistrado Presidente del Tribunal Superior de Justicia del Estado y del Consejo de la Judicatura (Muk`ul Bankilal yu`un Chajpanwane ta jlumaltik Chiapas).